

Angerlarsimaffik Palleq

Sendt via e-mail til palleq@nanoq.gl

Att. Forstander Else T. Jensen

2. april 2024

All. nr./brevnr.:
2023-900-0002-22
Sull./sagsbeh.: LR

Inspektion af Angerlarsimaffik Palleq

1. Indledning

Den 11. og 12. maj 2023 gennemførte et inspektionshold fra Ombudsmanden for Inatsisartut en varslet inspektion af Angerlarsimaffik Palleq (herefter Palleq) i Paamiut. Inspektionen blev gennemført som led i embedets generelle virksomhed og således ikke på baggrund af en konkret klage.

Jeg henviser til rapportens bilag med oplysning om retsgrundlaget for inspektionen.

Inspektionsholdet bestod af specialkonsulent Lili Rasmussen, fuldmægtig Lene Knüppel og tolk Gerda Kreutzmann.

Det er ikke alle emner, der blev drøftet under inspektionen, der er medtaget i denne rapport.

Palleq og Departementet for Børn og Unge (herefter departementet) har haft lejlighed til at fremkomme med bemærkninger til en foreløbig udgave af denne rapport. Ved e-mail af 15. februar 2024 vedhæftet brev af 23. januar 2024 modtog jeg bemærkninger fra departementet, som et fælles svar fra departementet og Palleq. Bemærkningerne er i fornødent omfang indarbejdet i rapporten.

2. Forberedelse og gennemførelse af inspektionen

Palleq blev den 4. januar 2023 varslet telefonisk om den kommende inspektion. Palleq modtog ved brev af 26. januar 2023 yderligere oplysninger om inspektionen. Samtidig anmodede jeg Palleq om at orientere samtlige medarbejdere, beboere og pårørende om den kommende inspektion og muligheden for at tale med inspektionsholdet.

Det daværende Departement for Børn, Unge og Familier blev ved brev af 26. januar 2023 orienteret om den kommende inspektion. Jeg tilbød samtidig, at departementet eller Socialstyrelsen kunne deltage, som observatør i en nærmere aftalt del af inspektionen. Jeg anmodede om at blive orienteret, hvis departementet eller styrelsen ønskede dette. Jeg hørte ikke fra departementet eller styrelsen i den anledning.

Forud for inspektionen modtog jeg forskelligt skriftligt materiale fra Palleq om institutionen og beboerne.

Under inspektionen talte inspektionsholdet med ledelsen for Palleq. Ledelsen var repræsenteret ved forstanderen og to afdelingsledere. Derudover talte inspektionsholdet med én medarbejder. Der var ingen af beboerne eller de pårørende, som havde meldt sig til at tale med inspektionsholdet.

Inspektionsholdet besigtigede endvidere Palleqs lokaler.

3. Generelt om Palleq

Palleq er et selvstyrejet landsdækkende døgntilbud for voksne psykisk udviklingshæmmede personer med behov for tæt hjælp og støtte.

Palleq er opdelt i to afdelinger, og er normeret til ti personer. Der er plads til fem personer i hver afdeling. Ved inspektionen var der ingen ledige pladser. Bygningen er på to etager. Der er ti værelser på første salen. På tidspunktet for inspektionen var der et arbejde i gang med udbedring af en større vandskade i den ene afdeling. Fire af beboerne boede derfor midlertidigt i en lejet indkvartering. Dertil er en af beboerne permanent flyttet til et værelse i stueetagen på grund af sit fremskridende fysiske handicap. Beboeren, der bor i stueetagen skal dog tage bad på førstesalen, da der ikke er mulighed for at tage bad i stueetagen.

Palleq ligger i en ældre bygning, hvor der tidligere har været almindelige udlejningslejligheder. De første beboere flyttede ind i 2003. Bygningen er ejet af Kommuneqarfik Sermersooq og lejet ud til Palleq. Udvendigt fremstår bygningen meget nedslidt.

Palleq har derudover lejet en lejlighed i en bygning, som ligger ved siden af. Lejligheden bruges til værested for beboerne. Der er mulighed for forskellige aktiviteter i hverdagene.

Ledelsen oplyste, at bygningen er bygget på en sumpet grund, at bygningen er skæv, og at der er sprækker nogle steder samt skimmelsvamp. På grund af en større vandskade er man i gang med at få renoveret flere værelser og to af ledelsens kontorer.

4. Ombudsmandens overordnede vurdering

Det er mit overordnede indtryk, at beboerne virker trygge ved personalet og er glade for at bo på Palleq, samt at personalet er opmærksomt på beboernes behov.

Beboernes værelser er personligt indrettede med deres egne ting. Opholds- og spisestuen er hyggeligt og hjemligt indrettet med billeder på væggene og fotos fra beboernes ture med Palleq.

Det er endvidere mit indtryk, at de fleste beboere deltager i Palleqs eget værested med mulighed for forskellige aktiviteter og håndarbejder. Beboerne kommer på gåture i fjeldet, sejlture, ørredfangst, rensdyrjagt, bærplukning og forskellige aktiviteter i byen.

En række forhold giver mig anledning til bemærkninger. Disse gennemgås nedenfor under pkt. 5-14.

5. Beboere uden for målgruppen

5.1. Information fra Palleq

Forud for inspektionen modtog jeg en skrivelse fra Palleq, som bl.a. beskriver Palleqs udfordring med en af beboerne. Ledelsen oplyste i sit brev til mig, at beboeren blev visiteret til Palleq i april 2015, og at beboeren er under kriminalforsorgens tilsyn. I 2018 blev beboeren dømt til at blive placeret et andet sted. Beboeren er dog ikke flyttet endnu, da der ikke er fundet en plads. Ledelsen oplyste endvidere, at de øvrige beboere ind imellem føler sig utrygge ved beboeren, og at personalet bruger en del energi og ressourcer på at forebygge uhenigtsmæssige hændelser.

Under inspektionen nævnte ledelsen endvidere en anden beboer på Palleq, som på grund af sit forværrede fysiske handicap ikke længere synes at falde ind under målgruppen. Beboeren var omfattet af målgruppen ved indskrivningen i 2004. Imidlertid er beboerens spasticitet forværret og har svækket beboerens fysiske bevægelighed.

Beboerens fysiske handicap gør det udfordrende for beboeren at bo på Palleq på grund af de fysiske rammer. Værelserne og badefaciliteterne er på 1. sal, hvor man skal op ad en smal og stejl vindeltrappe. Daglig- og spisestue ligger i stueetagen. Beboeren har måttet flytte ned i stueetagen og bor nu på et værelse, der oprindeligt blev brugt til kontor, og som er mindre end værelserne på 1. sal. Personalet er desuden nødt til at hjælpe og nærmest bære beboeren op ad trappen, når beboeren skal i bad, da der ikke findes badefaciliteter på stueplan. Dette er meget frustrerende både for beboeren og personalet.

5.2. Tilsyn med, at et ophold fortsat opfylder en person med handicaps behov

Kommunalbestyrelsen i hjemkommunen har pligt til at føre et personrettet tilsyn med personer med handicap, der har ophold på et botilbud, herunder et døgntilbud. Kommunalbestyrelsen skal som led i tilsynet sikre sig, at en beboers ophold på et botilbud fortsat opfylder en persons fysiske, psykiske og sociale behov. Dette fremgår af § 62, stk. 1, i inatsisartutlov nr. 13 af 12. juli 2019 om støtte til personer med handicap med senere ændringer (herefter handicapstøtteloven).

Dertil skal et døgntilbud til brug for kommunalbestyrelsens tilsyn orientere kommunalbestyrelsen i form af en statusrapport om personen med handicaps trivsel

og udvikling set i relation til handleplanen og udviklingsplanen. Dette fremgår af handicapstøttelovens § 28, stk. 1.

Naalakkersuisut driver Det centrale visitationssystem. Dette fremgår af handicapstøttelovens § 10, stk. 1. På den måde sker alle placeringer på de af Naalakkersuisut oprettede døgntilbud fra centralt hold for at sikre en optimal udnyttelse af ressourcerne på døgntilbudsområdet og for at sikre det rigtige match mellem borger og døgntilbud. Det er i praksis Socialstyrelsen, som står for dette.

5.3. Min vurdering

Beboeren med forværret fysisk handicap

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at der nu er installeret en bruser i badeværelset i stueetagen, så det ikke længere er nødvendigt for beboeren at tage bad ovenpå.

Jeg tager departementets bemærkninger til efterretning og foretager mig ikke yderligere.

Beboeren, som er under kriminalforsorgens tilsyn

Jeg bemærker, at jeg ikke har den fornødne sagkundskab til at vurdere, om en beboer er placeret i det korrekte tilbud. Jeg har derfor udskilt spørgsmålet om beboerens placering på Palleq til en særskilt sag.

Jeg foretager mig ikke yderligere i anledning af dette punkt.

6. Udlevering af magtanvendelsesloven og retningslinjer for magtanvendelse

6.1. Information fra Palleq

Forud for inspektionen anmodede jeg Palleq om at modtage Palleqs retningslinjer for brug af magtanvendelse over for beboerne. Området er reguleret i Inatsisartutlov nr. 8 af 20. juni 2022 om magtanvendelse inden for det sociale område (herefter magtanvendelsesloven). Under inspektionen oplyste ledelsen, at Palleq ikke har udarbejdet retningslinjer for brug af magtanvendelse.

Ledelsen nævnte endvidere, at personalet sjældent bruger magt, og at der senest var blevet anvendt magt i februar eller marts 2023.

Ledelsen nævnte, at ledelsen tidligere udleverede magtanvendelsesloven til medarbejderne i forbindelse med deres ansættelse, men at dette ikke sker længere.

Ledelsen oplyste endvidere, at der er udarbejdet en konkret vejledning til personalet om, hvordan de skal udfylde magtanvendelseskemaerne.

Under inspektionen oplyste ledelsen, at der har været besøg fra Socialstyrelsen for 3-4 år siden, hvor medarbejderne blev undervist i magtanvendelsesloven, og at der i øjeblikket ikke er planlagt nye kurser.

Ledelsen oplyste, at de vil tage emnet om magtanvendelsesloven op på næste personalemøde i slutningen af maj, og at de har ventet på en instruks. Ledelsen nævnte endvidere, at de havde modtaget en slags vejledning til magtanvendelsesloven i 2022. Jeg modtog efter inspektionen en kopi af vejledningen, som har karakter af power point slides/ undervisningsmateriale med indsatte billeder.

Ledelsen har efter inspektionsholdets besøg oplyst mig om, at ledelsen nu udleverer magtanvendelsesloven til samtlige medarbejdere, inklusive vikarer, og at der laves en underskriftsliste til dem, der har læst loven igennem.

6.2. Magtanvendelsesloven om udlevering af kopi og instruktion

Muligheden for at bruge magt over for beboerne er reguleret i magtanvendelsesloven. Det er ikke sikkert, at alle beboere på Palleg er omfattet af magtanvendelsesloven. Den del af magtanvendelsesloven, der omhandler personer på 18 år og derover, indeholder alene mulighed for at anvende magt over for personer, der har en betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og som har ophold på døgntilbuddet. Dette fremgår af magtanvendelseslovens § 32.

Det fremgår af magtanvendelseslovens § 1, stk. 1, at magtanvendelse kun undtagelsesvist må ske. Det fremgår også, at magtanvendelse aldrig må erstatte omsorg og socialpædagogisk bistand.

Dertil fremgår følgende af magtanvendelseslovens § 2:

”§ 2. Enhver medarbejder i alle døgninstitutioner, beskyttede boenheder, døgn-tilbud og ældreinstitutioner omfattet af denne Inatsisartutlov skal modtage en kopi af denne Inatsisartutlov og instruktion i dens indhold. Medarbejderen skal kvittere skriftligt for modtagelsen samt for instruktion i indholdet.

Stk. 2. Ansvar for udlevering af kopi af denne Inatsisartutlov og instruktion i dens indhold påhviler lederen eller dennes stedfortræder.”

Det fremgår af bemærkningerne til magtanvendelseslovens § 2, at formålet er, at medarbejderne opnår en forståelse for reglerne. Medarbejderen skal derfor også have en instruktion i anvendelsen af reglerne, så medarbejderen forstår, hvordan reglerne skal anvendes i det enkelte døgntilbud.

Det fremgår også, at det i sidste ende er lederen eller dennes stedfortræder, der har ansvaret for at instruere medarbejderne i det relevante område af magtanvendelsesloven. Lederen eller dennes stedfortræder kan dog godt uddelegere instruktionen til de øvrige medarbejdere.

6.3. Min vurdering

Det er min vurdering, at ledelsen, på baggrund af den tidligere praksis samt den vejledning til magtanvendelsesloven, som ledelsen modtog i 2022 burde have haft kendskab til, at ledelsen ifølge magtanvendelsesloven har pligt til at udlevere en kopi af magtanvendelsesloven til alle medarbejdere.

Det er ligeledes min vurdering, at ledelsen, på baggrund af ovennævnte vejledning, burde have haft kendskab til, at ledelsen ifølge magtanvendelsesloven har pligt til at give medarbejderne instruktion i magtanvendelseslovens indhold.

Jeg har noteret mig, at ledelsen vil tage magtanvendelsesreglerne op til et personalemøde i slutningen af maj 2023. Jeg har også noteret mig, at ledelsen nu udleverer magtanvendelsesloven til samtlige medarbejdere, herunder vikarer og laver en underskriftsliste over dem, der har gennemlæst loven.

Dette finder jeg positivt.

Det er min vurdering, at det vil være hensigtsmæssigt, at et døgntilbud har interne retningslinjer for magtanvendelse inden for døgntilbuddets område. På den måde sikrer ledelsen, at medarbejderne til enhver tid kan indhente og genopfriske deres viden om magtanvendelse inden for døgntilbuddets område.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen er opmærksom på at planlægge virtuelle kurser om magtanvendelsesloven. Departementet har videre oplyst, at Socialstyrelsen er i gang med at udarbejde en vejledning og skemaer, samt at dette område, efter ressortændringer, er flyttet til Departementet for Sociale Anliggender, Familie, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender. Endelig har departementet oplyst, at Socialstyrelsen vil understøtte alle døgntilbud i forbindelse med udarbejdelse af retningslinjer for magtanvendelse.

Departementet har derudover oplyst, at Palleg har udarbejdet et vejledningshæfte til afdelingerne, at samtlige ansatte har fået et eksemplar af magtanvendelsesloven, og at nyansatte henvises til at læse hæftet.

På baggrund af Pallegs oplysninger, foretager jeg mig ikke yderligere i forhold til udlevering af magtanvendelsesloven til alle medarbejdere og deres underskrift på modtagelsen heraf.

Jeg finder det kritisabelt, at Palleg ikke har været tilstrækkelig opmærksom på bestemmelserne i magtanvendelsesloven om:

- Instruktion af medarbejderne om magtanvendelseslovens indhold inden for det område, som medarbejderne skal beskæftige sig med, så medarbejderne forstår, hvordan reglerne skal anvendes på Palleg.*
- Medarbejdernes pligt til at skrive under på, at de har fået instruktion i indholdet.*

Jeg henstiller, at Palleg sikrer, at alle medarbejdere får instruktion i magtanvendelsesloven og skriver under herpå.

Jeg tager derudover departementets bemærkninger til efterretning.

7. Registrering og indberetning af magtanvendelse

7.1. Information fra Palleq

Forud for inspektionen modtog jeg forskelligt skriftligt materiale fra Palleq om institutionen og beboerne.

Ledelsen oplyste, at der ikke er tal på de magtanvendelsesindberetninger, som var blevet afsendt elektronisk, da det ikke er muligt at se de e-mails, der er sendt, inden nanoq.gl gik ned 20. juni 2022.

Jeg modtog materiale, der indeholdt følgende indberetninger for 2022: 2 indberetninger om magtanvendelse og 1 indberetning om fysisk og psykisk vold mod personalet. For 2023 indeholdt materialet 1 indberetning om fysisk og psykisk vold mod personalet og 2 skemaer om "alvorlige hændelsesforløb personrelaterede".

Under inspektionen oplyste ledelsen, at det til hvert personalemøde tages op, at personalet skal indberette eventuelle magtanvendelser. Ledelsen oplyste endvidere, at hvis personalet ikke har tid til det, skal de skrive stikord til udfyldelse af skemaet. Medarbejderne får vist de forskellige skemaer, og ledelsen lader medarbejderne se med, når skemaerne udfyldes.

Ledelsen nævnte, at magtanvendesskemaerne bliver sendt så hurtigt som muligt til Socialstyrelsen, men ikke til opholds- og hjemkommunen. Ledelsen nævnte endvidere, at Socialstyrelsen har oplyst til Palleq, at det er i orden, hvis Socialstyrelsen modtager skemaerne inden for en uge.

7.2. Magtanvendelsesloven om registrering og indberetning

Enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes af boformen til kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, hjemkommunen og til Naalakkersuisut. Dette fremgår af magtanvendelseslovens § 48, stk. 1. Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen bl.a., at bestemmelsen sikrer, at de involverede myndigheder får oplysning om eventuelle magtanvendelser. Når boformen skal registrere og indberette magtanvendelse, skal boformen bruge de indberetnings-skemaer, som Naalakkersuisut har udarbejdet. Dette fremgår af magtanvendelseslovens § 48, stk. 2.

Hvis der ikke foreligger en forhåndsgodkendt bemyndigelse til magtanvendelse, skal registreringen foretages straks og senest dagen efter, at foranstaltningen har fundet sted. Dette gælder også, hvor indgreb er foretaget som led i nødværge eller nødret. Dette fremgår af magtanvendelseslovens § 49, stk. 1. Indberetningen skal ske straks og senest inden for 3 dage efter indgrebet har fundet sted. Indberetningen skal ske til kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, hjemkommunen og Naalakkersuisut. Dette følger af magtanvendelseslovens § 49, stk. 2.

Biformen skal foretage registreringen straks og senest dagen efter, at indgrebet har fundet sted, hvis der er tale om magtanvendelse i forbindelse med fastholdelse, hygiejnesituationer, anvendelse af stofselser, anvendelse af personlige alarmsystemer og pejlesystemer, anvendelse af særlige døråbnere og tilbageholdelse i boligen. Dette fremgår af magtanvendelseslovens § 50, stk. 1. Registrerede foranstaltninger efter denne bestemmelse skal indberettes månedligt til opholdskommunen, hjemkommunen og Naalakkersuisut. Dette fremgår af magtanvendelseslovens § 50, stk. 2.

7.3. Min vurdering

Det er min vurdering, at ledelsen på Palleq ikke har haft tilstrækkeligt kendskab til magtanvendelseslovens bestemmelser om, at indberetning af magtanvendelse også skal ske til opholds- og hjemkommunen udover Naalakkersuisut (i praksis Socialstyrelsen).

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Palleq, når der laves indberetning om magtanvendelse, også videregiver indberetningen til kommunen. Departementet har videre oplyst, brug af magtanvendelse i Palleq er mindre i forhold til tidligere, idet beboerne og personalet så vidt muligt samarbejder i fælles respekt. Departementet har endelig oplyst, at ledelsen i Palleq løbende minder personalet om, at der skal laves indberetninger, når der sker magtanvendelse.

Departementet har om indberetningerne oplyst, at Socialstyrelsen har en oversigt over alle indberetningerne fra Palleq. Departementet har videre oplyst, at Socialstyrelsen vil gøre Palleq opmærksom på, at indberetninger også skal frem-

sendes til opholds- og hjemkommunen. Endelig har departementet oplyst, at Socialstyrelsen vil gøre Palleq opmærksom på, at fristen for indberetning af magtanvendelse er tre dage.

Jeg finder det beklageligt, at der er indberetninger om magtanvendelse, der er afsendt til Socialstyrelsen, som Palleq ikke længere har adgang til efter it-nedbruddet på nanoq.gl i 2022.

Jeg finder det kritisabelt, at Palleq ikke har givet opholds- og hjemkommunerne oplysning om de magtanvendelser, som Palleq har oplyst Socialstyrelsen om.

Jeg tager departementets bemærkninger hertil til efterretning og foretager mig ikke yderligere.

Jeg tager derudover departementets bemærkninger om fristen for indberetning af magtanvendelse til efterretning og foretager mig ikke yderligere.

8. Udviklingsplaner

8.1. Information fra Palleq

Forud for inspektionen modtog jeg forskelligt skriftligt materiale fra Palleq om institutionen og beboerne. Her fremgik en oversigt over udviklingsplaner for 8 af 10 beboere.

For 3 af beboerne var der for udviklingsplanerne anført en anvendelsesperiode, der lå mere end 1 år tilbage. For 2 af beboerne var der for udviklingsplanerne anført en anvendelsesperiode, der lå mere end 3 år tilbage. For 2 af beboerne var der for udviklingsplanerne anført en anvendelsesperiode, der lå mere end 4 år tilbage. For 1 af de 8 beboere på oversigten, var der ingen udviklingsplan.

Jeg modtog ingen oplysninger om udviklingsplanerne for 2 af de 10 beboere.

8.2. Handicapstøtteleven

Døgntilbuddene skal med udgangspunkt i de kommunale handleplaner udarbejde udviklingsplaner. Dette fremgår af § 27, stk. 1, i Inatsisartutlov nr. 13 af 12. juni 2019 om støtte til personer med handicap (herefter handicapstøtteleven).

Et døgntilbud skal udarbejde en udviklingsplan for personen med handicap senest 3 måneder efter, at et ophold på døgn tilbuddet er påbegyndt. Derefter skal døgn tilbuddet udarbejde en udviklingsplan mindst 1 gang årligt.

Udviklingsplanen skal med udgangspunkt i handleplanens formål og målsætning med opholdet på døgn tilbuddet beskrive det pædagogiske arbejde, der skal sikre opnåelse af handleplanens mål. Dette fremgår af handicapstøttelovens § 27, stk. 1, 2. pkt.

Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen bl.a., at udviklingsplanen, skal indeholde en angivelse af de iværksatte støtteforanstaltninger, herunder undervisningstilbud, uddannelsestilbud samt beskæftigelsestilbud, herunder beskyttet beskæftigelse, og aktivitets- og samværstilbud. Derudover skal udviklingsplanen indeholde de anvendte pædagogiske metoder og pleje i forbindelse med de iværksatte støtteforanstaltninger og en beskrivelse af, hvordan personen med handicap medinddrages i valget af støtteforanstaltninger. Endelig skal udviklingsplanen indeholde målsætninger for de iværksatte støtteforanstaltninger, herunder en overordnet proces- og tidsramme. Dette fremgår af § 2, stk. 1, i Selvstyrets bekendtgørelse nr. 29 af 7. august 2020 om støtte til personer med handicap.

Det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for at udarbejde handleplaner. Dette fremgår af handicapstøttelovens § 26.

8.3. Min vurdering

Ingen af beboerne havde en udviklingsplan, der var mindre end 1 år gammel.

Det er Palleq, der har ansvaret for at sikre, at udviklingsplanerne bliver udarbejdet. Mens det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for at udarbejde handleplaner.

Palleq skal med udviklingsplanerne sikre, at de mål, der er sat i handleplanen for beboeren imødekommes.

En beboer med handicap har krav på, at der udarbejdes en handleplan, og har også krav på, at der udarbejdes en udviklingsplan.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen har modtaget udviklingsplaner for alle beboerne. Departementet har videre oplyst, at Socialstyrelsen har fokus på, at fristerne for udarbejdelsen af udviklingsplaner bliver overholdt.

Jeg tager departementets bemærkninger til efterretning.

Jeg finder det dog beklageligt, at Palleq ikke er i besiddelse af udviklingsplanerne.

Jeg anbefaler, at Palleq er i besiddelse af udviklingsplanerne for alle beboerne, således at udviklingsplanerne kan anvendes i Palleqs arbejde med beboerne, og det på den måde sikres, at de mål, der er sat i handleplanerne for beboeren imødekommes.

9. Rygepolitik

9.1. Information fra Palleq

Under inspektionen oplyste ledelsen, at de fortæller beboerne, at de ikke må ryge på deres værelser, men at de må ryge udenfor. Før i tiden røg beboerne på deres værelser, og det lugtede stærkt.

Ledelsen tilføjede, at ledelsen er bekendt med, at beboerne ifølge lovgivningen gerne må ryge på deres værelser.

Ledelsen oplyste endvidere, at der tidligere har været brandalarmer på beboernes værelser, men at beboerne fjerner brandalarmerne.

Ledelsen nævnte, at der er rygeregler for personalet. Personalet må ryge udenfor.

9.2. Rygeloven

Jeg bemærker, at det fremgår af § 2, stk. 1, nr. 4, i Inatsisartutlov nr. 15 af 26. maj 2010 om forbud mod rygning (herefter rygeloven), at loven finder anvendelse på uddannelsesinstitutioner, børneinstitutioner, herunder dagplejere samt døgninstitutioner (i dag benævnt døgntilbud), plejehjem, kollegier for studerende og institutioner, der kan sidestilles hermed.

Rygeloven indeholder følgende bestemmelse om rygning på beboernes private værelse på døgninstitutioner for voksne:

”§ 5. På plejehjem, døgninstitutioner, botilbud, kollegier og lignende, der tjener som bolig for flere personer fortrinsvis over 18 år, kan den enkelte beboer over 18 år ryge på det værelse eller i den bolig, der tjener som den pågældendes private hjem.

Stk. 2. Institutionen skal tage effektive skridt til beskyttelse af personale og øvrige beboere på institutionen mod passiv rygning. Institutionen kan pålægge beboerne ikke at ryge, når personale opholder sig i et værelse eller en bolig, der tjener som privat hjem på institutionen.”

Rygeloven giver således adgang til, at voksne personer har lov til at ryge på deres eget værelse.

Det fremgår af bemærkningerne til rygelovens § 5, stk. 2, bl.a., at ledelsen effektivt skal sikre, at personale og beboere ikke udsættes for passiv rygning samt:

”Hvorledes effektiv sikring tilvejebringes beror på en konkret vurdering. Det er åbenbart, at det værelse eller den private bolig, hvor der ryges, skal kunne aflukkes i forhold til institutionens øvrige indendørs områder. Herudover kan institutionen påbyde udluftning af de enkelte værelser efter rygning.

Er der behov for yderligere sikring til beskyttelse af personale og øvrige beboere, kan der etableres lokal, mekanisk ventilering i fornødent omfang.

Institutionens ledelse skal inddrage personale og en eventuel sikkerhedsorganisation i beslutninger til effektiv sikring mod passiv rygning.”

9.3. Min vurdering

Jeg har fuld forståelse for, at der kan opstå lugtgener i forbindelse med, at beboerne ryger på deres værelse.

Jeg har endvidere fuld forståelse for den brandfare, der kan opstå ved at tillade, at beboerne ryger på deres værelse, og som fjerner brandalarmer.

Efter min vurdering indebærer legalitetsprincippet, om beboernes selvbestemmelsesret, at et så vidtgående indgreb som at forbyde en beboer at ryge på sit værelse skal have en klar og sikker hjemmel. En sådan hjemmel foreligger ikke.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen vil oplyse ledelsen i Palleq om, at beboerne skal oplyses om muligheden for at ryge på eget værelse. Departementet har videre oplyst, at det er nødvendigt at finde en løsning på ventilation på værelserne, så andre ikke udsættes for passiv rygning. Departementet har endelig oplyst, at der skal opsættes røgalarmer.

Det er mit indtryk, at ledelsen ikke har ønsket at oplyse beboerne om, at de gerne må ryge på deres værelse. Det finder jeg kritisabelt.

Jeg tager derudover departementets bemærkninger til efterretning og foretager mig ikke yderligere.

10. Administration af beboernes penge

10.1. Information fra Palleq

Under inspektionen oplyste ledelsen, at ledelsen administrerer økonomien for de beboere, som ikke selv kan administrere deres økonomi. Tre beboere har selv betalingskort og køber selv ind.

Ledelsen oplyste, at der ikke er lavet skriftlige aftaler med beboerne om administration af deres økonomi. Forstanderen oplyste, at den nuværende kutyme har fungeret, siden hun kom til institutionen.

Ledelsen oplyste, at det normalt foregår på den måde, at beboerne køber ind én gang om ugen med deres hævekort eller med kontanter. Beboerne får kontanter udleveret én gang om ugen, typisk op til 200 kr. til køb af plejeprodukter og søde

sager og lignende. Beboerne kan frit købe alkohol og cigaretter for deres penge, hvis de ønsker det.

Derudover får beboerne udleveret kontanter, som de kan bruge til eksempelvis julemarked, diskoteks- eller værtshusbesøg eller andet. Hvis beboerne har brug for briller, solbriller, tøj, musik eller andet hjælper personalet beboerne med disse indkøb.

Beboernes kontanter, hævekort og kvitteringer opbevares i et aflåst pengeskab. Afdelingslederne sørger for at gemme kvitteringerne. Dertil opbevarer Palleg kontanter for én beboer, hvis pårørende sender kontanter til beboeren.

Ledelsen oplyste derudover, at ingen af de nuværende beboere er under værgeomål.

10.2. Regelgrundlaget for administration af borgeres økonomi

En kommune har ifølge § 36 i Inatsisartutlov nr. 40 af 9. december 2015 om førtidspension med senere ændringer (herefter førtidspensionsloven) mulighed for at træffe afgørelse om administration af udbetalingen af førtidspensionen. Dette gælder i tilfælde, hvor kommunen skønner, at en førtidspensionist ikke kan varetage sin økonomi. Kommunen kan således sikre, at førtidspensionisten til enhver tid kan betale sine væsentlige faste udgifter som husleje, el, vand og varme.

En afgørelse om administration af førtidspension er en indgribende foranstaltning og kan påklages til Det Sociale Ankenævn.

Området er derudover ikke reguleret. Der er således ikke hjemmel til, at en kommune kan træffe afgørelse om generelt at varetage en førtidspensionists økonomi.

Som udgangspunkt kan alle personer råde over egen økonomi og indgå forpligtende aftaler. På den baggrund kan alle personer give fuldmagt til, at en anden kan handle på ens vegne. Dette sker ved frivillig aftale.

Hvis en kommune eller et døgntilbud mener, at førtidspensionisten/beboeren er ude af stand til at styre sin økonomi, og pågældende ikke er i stand til at give fuldmagt eller indgå aftale om administration, er der mulighed for at rette henvendelse til kredsretten og bede om, at der beskikkes en værge. Værgen kan derefter handle på vedkommendes vegne.

Der findes ikke nogen retningslinjer for, hvordan for eksempel personalet på et døgntilbud kan støtte og hjælpe en beboer med administration af beboerens økonomi, herunder opbevaring af hævekort/kontanter.

10.3. Min vurdering

Jeg har forstået, at beboerne på Palleg alle er modtagere af førtidspension.

Jeg har også forstået, at der ikke er nogen af beboerne, hvor hjemkommunen har truffet afgørelse om administration af beboerens økonomi.

Det er mit indtryk, at ingen af beboerne har problemer med at betale deres faste månedlige udgifter. Jeg har derfor ikke forholdt mig til, om der er behov for, at kommunalbestyrelsen for nogle beboeres vedkommende tager stilling til, om kommunen skal administrere beboerens økonomi.

Der er efter min opfattelse tale om, at nogle af beboerne kan have brug for hjælp og støtte i forhold til brugen af deres penge, herunder til forsvarlig opbevaring af hævekort og kontanter.

Hvis en person, som råder over egen økonomi vil give fuldmagt til, at en anden kan handle på ens vegne, kræver dette efter min opfattelse, at personen er i stand til at forstå, hvad det er personen giver fuldmagt til.

Det er min vurdering, at Palleg ikke begrænser beboerne i forhold til brug af deres egne penge.

Det er endvidere min vurdering at Palleg opbevarer materiale vedrørende beboernes økonomi forsvarligt.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen, for at sikre beboernes sikkerhed, vil understøtte Palleq i at sikre skriftlige aftaler med de beboere, der ikke har en værge eller er under administration af kommunen.

Jeg tager Socialstyrelsens bemærkninger til efterretning.

Det er samtidig min vurdering, at personalet på døgntilbud og andre boformer, hvor der bor voksne personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse og som ikke har værger, kan have brug for retningslinjer om håndtering af en beboers midler. Dette bl.a. af hensyn til at undgå, at borgere udsættes for tab eller misbrug af deres økonomiske midler, og at personalet er klar over, hvad de kan hjælpe og støtte borgeren med. Ikke mindst i lyset af udviklingen af forskellige digitale løsninger, herunder krav om brug af MitID. Jeg har derfor valgt at udskille sagen til særskilt behandling, da beboerne på Palleq er visiteret til bostedet, fordi de har et psykisk udviklingshandicap, og beboerne ikke har værger.

11. Besøgstider

11.1. Information fra Palleq

Ledelsen nævnte, at beboerne gerne vil spise i fred uden besøgende.

Ledelsen oplyste, at beboerne gerne må overnatte hos hinanden.

Ledelsen oplyste endvidere, at der er en regel om, at besøgende skal være ude af bygningen kl. 22. Det gælder dog ikke for overnattende gæster.

Ledelsen oplyste, at de ikke konkret havde begrænset beboernes mulighed for at få besøg, og at beboerne sjældent får besøg.

Ledelsen oplyste endvidere, at beboerne er glade for besøg, herunder til fødselsdage.

11.2. Ret til besøg

Den enkelte beboer har ret til at modtage besøg på sit eget værelse og på institutionens fællesarealer, når beboeren selv ønsker det. Dette fremgår af magtanvendelseslovens § 44.

Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan dog for visse besøgende i nogle tilfælde træffe afgørelse om begrænsning af adgangen til fællesboligarealer. Eksempelvis hvis den besøgende udøver vold eller truer andre beboere eller personalet med vold. I situationer som af hensyn til det øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles af kommunalbestyrelsen, er der mulighed for, at institutionen træffer en foreløbig afgørelse om besøgsbegrænsninger. En foreløbig afgørelse skal dog snarest muligt efter iværksættelsen af afgørelsen forelægges for kommunalbestyrelsen til godkendelse. Den besøgendes adgang til den del af boligen, som beboeren alene har råderet over skal dog sikres. Dette fremgår af magtanvendelseslovens §§ 45-47.

11.3. Min vurdering

Det er min vurdering, at Palleq ikke har hjemmel til at begrænse beboernes besøg til kl. 22 i de tilfælde, hvor der ikke er tale om overnattende gæster.

Jeg har forstået ledelsen således, at reglerne om besøgstider ikke håndhæves i praksis.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen vil understøtte Palleq i, at besøgsregler tydeliggøres i husreglerne.

Jeg tager departementets bemærkninger til efterretning og anbefaler, at beboernes ret til besøg, i de kommende husregler, beskrives i overensstemmelse med magtanvendelsesloven. Se nærmere afsnit 12.2.

12. Stearinlys

12.1. Information fra Palleq

Under inspektionen oplyste ledelsen, at Kommuneqarfik Sermersooq for 2-2½ år siden mundtligt stillede krav om, at der ikke må være stearinlys i bygningen, som er en kommunal ejendom. Palleq bruger dog stearinlys på fødselsdage. For det

meste anvendes batteridrevne stearinlys, fordi beboerne efterlader stearinlys uden at slukke dem.

12.2. Regulering af beboernes mulighed for at anvende stearinlys på deres værelser

Beboernes værelser på Palleg er beboernes private hjem.

Magtanvendelsesloven er udtømmende. Det betyder, at der ikke kan foretages indgreb, der ikke er hjemlet i magtanvendelsesloven.

Der er ikke hjemmel i magtanvendelsesloven til at begrænse beboernes mulighed for at tænde stearinlys på deres værelser.

Jeg bemærker, at der er mulighed for at fastsætte visse generelle regler og træffe visse konkrete afgørelser, som er nødvendige for, at institutionen kan fungere. Sådanne regler betegnes som anstaltsforhold. Imidlertid indebærer bl.a. borgerens frihedsrettigheder, herunder Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, en række begrænsninger i adgangen til at anvende anstaltsforholdet som hjemmel.

12.3. Min vurdering

Det står mig ikke klart, om ledelsen på Palleg i praksis har begrænset beboernes mulighed for at tænde stearinlys på deres værelser.

Jeg har forståelse for, at der kan være et ønske om at beskytte beboerne for den brandfare, der kan opstå ved at tænde stearinlys.

Det er dog en betingelse for håndhævelse af husregler, at der er hjemmel til at fastsætte disse enten ifølge magtanvendelsesloven eller anstaltsforhold.

Jeg finder, at der ikke er hjemmel til at forbyde beboerne at tænde stearinlys på deres respektive værelser.

I forhold til at Kommuneqarfik Sermersooq som ejer af bygningen mundtligt har stillet krav til Palleq, som lejer af bygningen om, at der ikke må benyttes stearinlys i bygningen, er det min vurdering, at kommunen, i sin egenskab af ejer af bygningen, ikke har hjemmel til at stille et sådant krav.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen, ved en revidering af husreglerne, vil understøtte Palleq i at sikre, at der alene opstilles husregler, der er hjemmel til.

Jeg tager departementets bemærkninger til efterretning og foretager mig ikke yderligere.

13. Husregler for beboerne

13.1. Information fra Palleq

Ved mit brev af 26. januar 2023 anmodede jeg Palleq om at sende mig en kopi af Palleqs husregler.

Jeg modtog på baggrund heraf en række dokumenter fra Palleq. Ledelsen oplyste, at det ikke var muligt at sende de reviderede husregler, da de var gemt på en computer, som ledelsen havde problemer med at få adgang til. Jeg modtog ingen husregler for beboerne.

Ledelsen oplyste, at beboerne ikke får informationsmateriale i forbindelse med, at de flytter ind. Ledelsen oplyste endvidere, at mange af beboerne ikke kan selv kan læse.

Ledelsen oplyste under inspektionen, at der før i tiden var husregler, og at de to afdelinger selv skal lave husregler. Ledelsen oplyste endvidere, at der skal udarbejdes nye husregler i den ene afdeling.

Ledelsen oplyste blandt andet, at beboerne mundtligt får oplyst, at de skal falde til ro ved 22-tiden.

Ledelsen oplyste endvidere, at institutionen har en seksualpolitik, som de gør forståelig over for beboerne.

13.2. Min vurdering

Jeg finder det uheldigt, at ledelsen har tekniske problemer med adgang til en computer, hvor de seneste husregler er gemt. Der er således ingen tilgængelige husregler for beboerne.

Det er min vurdering, at Palleq bør have nedskrevne regler om alle relevante forhold, således at der ikke er tvivl om, hvilke regler, som beboere er underlagt. Reglerne kan endvidere være udarbejdet og tilgængelige på en anden pædagogisk måde, som er forståelig for beboerne.

Det er min vurdering, at husregler kan indeholde henstillinger om at vise hensyn til øvrige beboere i forhold til støjniveau efter et nærmere bestemt tidspunkt om aftenen.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen har stillet krav om, at der er husregler i et døgntilbud. Socialstyrelsen vil endvidere understøtte Palleq i at få udarbejdet husregler.

Jeg tager departementets bemærkninger til efterretning og anbefaler, at husreglerne gøres forståelige og tilgængelige for beboerne.

14. Breve

14.1. Information fra Palleq

Ledelsen oplyste, at de beboere, der kan, selv åbner deres breve. Andre beboere åbner deres breve sammen med en af afdelingslederne. Det er mest lønsedler, som beboerne modtager. Nogle beboere læser selv deres breve. Andre beboere får læst deres breve op.

Ledelsen oplyste, at når beboeren, som er under kriminalforsorgens tilsyn, får breve, læser en fra personalet brevene sammen med beboeren. Ledelsen oplyste, at ledelsen er interesseret i at kende til indholdet af de breve, som beboeren eksempelvis modtager fra politiet, kriminalforsorgen og sundhedsvæsenet. Dertil oplyste ledelsen, at personalet hjælper beboeren med at komme til de aftaler, som beboeren bliver indkaldt til, eksempelvis til sygehuset. Ledelsen oplyste, at

beboeren selv kan læse og forstå breve, men at beboeren har brug for personalet til at blive mindet om aftalerne og holde styr på dem. Eksempelvis er det personalet, der vækker beboeren om morgenen, når beboeren skal have taget blodprøver og går med beboeren til sygehuset. Ligesom en fra personalet er nødt til at gå med beboeren, når beboeren skal til samtale hos en psykiater m.v.

14.2. Lovgivning

Magtanvendelseslovens regler er udtømmende. Magtanvendelsesloven giver ikke hjemmel til, at personalet kan åbne beboernes breve uden samtykke.

Dertil følger det af grundlovens § 72, at boligen er ukrænkelig. Det betyder bl.a., at undersøgelse eller læsning af beboernes breve kræver beboerens samtykke.

14.3. Min vurdering

For så vidt angår beboeren, som er under kriminalforsorgen, står det mig ikke klart, om personalet læser brevene sammen med beboeren med beboerens samtykke.

Jeg har forståelse for, at personalet har en interesse i at hjælpe beboeren med at møde op til de forskellige aftaler, som beboeren bliver indkaldt til.

Jeg finder, at der efter magtanvendelseslovens regler ikke er hjemmel til at læse en beboers breve uden en beboers samtykke.

På baggrund af en foreløbig udgave af denne rapport har departementet oplyst, at Socialstyrelsen vil sikre, at der bliver udarbejdet en skabelon til fuldmagt til, at personalet sammen med den enkelte beboer åbner, den pågældendes indkomne breve.

Jeg tager departementets bemærkninger til efterretning og foretager mig ikke yderligere.

15. Opfølgning

Jeg anmoder Palleq om at gøre medarbejderne, beboerne og de pårørende bekendt med denne rapport.

Jeg har sendt en kopi af denne rapport til orientering til Departementet for Børn og Unge.

Jeg anser hermed sagen om inspektion af Palleq for afsluttet.

Denne rapport vil blive medtaget i min årsberetning for 2024 og offentliggjort på min hjemmeside, www.ombudsmand.gl.

Retsgrundlaget for inspektionen

Retsgrundlaget for ombudsmandens virksomhed fremgår af inatsisartutlov nr. 7 af 1. juni 2017 om Ombudsmanden for Inatsisartut (herefter ombudsmandsloven).

Ombudsmanden vælges af Inatsisartut, jf. ombudsmandslovens § 1, stk. 1, men er i udførelsen af sit hverv uafhængig af Inatsisartut, jf. ombudsmandslovens § 6, stk. 1. Ombudsmandens virksomhed omfatter bl.a. alle dele af den offentlige forvaltning under Grønlands Selvstyre og kommunerne, jf. ombudsmandslovens § 7, stk. 1, 1. pkt.

Ombudsmanden har til opgave at undersøge, om myndigheder eller personer, der er omfattet af ombudsmandens virksomhed, handler i strid med gældende ret eller på anden måde gør sig skyldige i fejl eller forsømmelser ved udførelsen af deres opgaver, jf. ombudsmandslovens § 19, stk. 1. Ombudsmanden kan fremsætte kritik, afgive henstillinger og i øvrigt fremsætte sin opfattelse af en sag, jf. ombudsmandslovens § 20.

Efter ombudsmandslovens § 16, 1. pkt., kan ombudsmanden undersøge enhver institution eller virksomhed samt ethvert andet tjenestested, der hører under ombudsmandens virksomhed. I forbindelse med sådan en undersøgelse kan ombudsmanden – ud over hvad der følger af ombudsmandslovens §§ 19 og 20 – bedømme forhold vedrørende en institutions indretning og drift samt forhold vedrørende behandlingen af og aktiviteterne for institutionens brugere ud fra almenmenneskelige og humanitære synspunkter, jf. ombudsmandslovens § 16, 2. pkt.